

Tiia Aho

Varhaiskasvatuksen laatu työntekijöiden näkökulmasta

”Panostus tähän työhön lähtee ihan niinku sydämestä”

Opinnäytetyö

Syksy 2011

Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Tiia Aho

Työn nimi: Varhaiskasvatuksen laatu työntekijöiden näkökulmasta *”Panostus tähän työhön lähtee ihan niinku sydämestä”*

Ohjaaja: Minna Zechner

Vuosi: 2011

Sivumäärä: 39

Liitteiden lukumäärä: 4

Tämän opinnäytetyön oli tarkoitus selvittää, minkälainen varhaiskasvatus on työntekijöiden näkökulmasta laadukasta ja mitkä seikat vaikuttavat laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumiseen heidän näkökulmastaan. Lisäksi työssä kartoitetaan, kuinka laadukas varhaiskasvatus toteutuu tutkittavissa yksiköissä työntekijöiden kokemana. Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään varhaiskasvatusta sekä varhaiskasvatuksen laatua.

Tutkimus on toteutettu Seinäjoen kaupungissa laadullisena tutkimuksena. Varhaiskasvatuksen henkilökuntaa on haastateltu kolmesta päiväkodista ja kolmesta ryhmäperhepäiväkodista. Jokaisesta yksiköstä haastateltiin kahta eri koulutustaustaista työntekijää. Laadukkaan varhaiskasvatuksen eniten mainituksi asiaksi nousi kasvatuskumppanuus ja toisena kohtaamiseen liittyvät seikat. Varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttavaksi tekijäksi nousi työyhteisön toimivuus ja henkilökunnan määrä. Työntekijöiden näkökulmasta yksiköiden laatu koettiin hyvänä.

Avainsanat: laatu, varhaiskasvatus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health care and Social work

Degree programme: Degree programme in social work

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Tiia Aho

Title of thesis: Quality in early childhood education from staff perspective '*Investing in this work comes from the heart*'

Supervisor(s): Minna Zechner

Year: 2011 Number of pages: 39 Number of appendices: 4

In purpose of this thesis was to explore what kind of early childhood education is of high quality and what factors contribute to the implementation of high quality in early childhood education from the staff's perspective. The thesis also discusses how, in the experience of the staff members, high-quality early childhood education is implemented in the units studied. The theory part of the thesis discusses early childhood education and its quality.

This qualitative research has conducted in the city of Seinäjoki. Staff members were interviewed in three day care centres and three group day care homes for this purpose. In each unit, the interviewees were two persons with a different qualification. Educational partnership with parents was the most commonly mentioned factor in high quality early childhood education. Interaction with the children was the second common factor mentioned. A well-functioning work community and adequate number of employees were seen to be factors that affect the implementation of high quality early childhood education. According to the workers, the quality in their units was good.

Keywords: quality, early childhood education

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	5
2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT.....	7
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	9
3.1 Aineiston sisällön analyysi.....	9
3.2 Tutkimuksen eettisyys.....	11
3.3 Tutkimuksen luotettavuus.....	12
4 VARHAISKASVATUS.....	14
4.1 Varhaiskasvatus Seinäjoen kaupungissa.....	14
4.2 Päiväkoti ja ryhmäperhepäiväkoti.....	15
5 LAATU VARHAISKASVATUKSESSA.....	17
5.1 Varhaiskasvatuksen laatua ohjaavat asiakirjat.....	20
5.2 Puitetekijät - ryhmän koostumus, ihmissuhteiden pysyvyys ja fyysinen ympäristö.....	22
5.3 Välillisesti ohjaavat tekijät.....	24
5.3.1 Kasvatuskumppanuus.....	24
5.3.2 Ammattitaito ja koulutus.....	25
5.3.3 Henkilökunnan yhteistyö.....	27
5.4 Prosessitekijät.....	28
5.4.1 Toiminnan suunnittelu.....	28
5.4.2 Kohtaaminen.....	29
5.4.3 Turvallisuus ja luottamus.....	30
5.4.4 Yksilöllisyys.....	31
6 TULOKSET JA POHDINTA.....	32
LÄHTEET.....	37
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Jokaisella varhaiskasvattajalla on näkemys laadukkaasta päivähoidosta. Tämän opinnäytetyön on tarkoitus selvittää, millaista on laadukas varhaiskasvatus työntekijöiden näkökulmasta sekä mitkä seikat vaikuttavat laadukkaaseen kasvatukseen toteutumiseen heidän näkökulmastaan. Lisäksi kartoitetaan, kuinka laadukas varhaiskasvatus toteutuu tutkituissa yksiköissä työntekijöiden kokemana. Varhaiskasvatus voidaan määritellä seuraavasti: se on pienten lasten kanssa tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Sen tavoitteena on edistää lapsen tasapainoista kasvua kehitystä ja oppimista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 11.) Laadua on määritelty seuraavasti: Palvelun kaikki piirteet ja ominaisuudet, joilla palvelu täyttää asetetut tai oletettavat tarpeet (Outinen, Holma & Lempinen 1994, 15 mukaan ISO 9000 laatustandardi).

Tutkimus on yhteiskunnallisesti tärkeä sillä useimmat tutkimukset käsittelevät laatua vanhempien näkökulmasta (ks. esim. Kronqvist & Jokimies 2008, Tauriainen 2000, 135-146). Onkin tärkeää kuulla asiakasperheen näkökulmaa. Yhtä tärkeää on kuitenkin kuulla henkilökunnan määritelmiä laadukkaasta varhaiskasvatuksesta, sillä he tekevät työtä ja tuottavat palvelun. Heidän näkemyksensä laadukkaasta varhaiskasvatuksesta ohjaavat heidän työntekeään käytännössä. Työntekijöillä on siten mahdollisuudet vaikuttaa siihen minkälaiseksi laatu varhaiskasvatuksessa lopulta muodostuu. Varsinainen palvelun käyttäjä, eli lapsi, ei osaa vaatia itselleen laadukasta hoitoa. Siksi on erityisen tärkeää, että lasten kanssa työskentelevillä ammattilaisilla on selkeä ja jaettu ymmärrys laadukkaasta varhaiskasvatuksesta, että he toimivat yhteisen näkemyksen mukaan.

Tutkimus toteutettiin Seinäjoella kolmessa päiväkodissa ja kolmessa ryhmäperhepäiväkodissa laadullisen tutkimuksena, jossa aineistonkeruumenetelmänä on yksilöhaastattelu. Jokaisesta yksiköstä haastateltiin kahta eri koulutustaustaista työntekijää, yhteensä kahtatoista henkilöä. Päiväkotitoiminta on yksi keskeisimpiä varhaiskasvatuspalveluita (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 11). Ryhmäperhepäivähoito sijoittuu perinteisen perhepäivähoidon ja päiväkotihoidon välille (Väisänen 2007,10). Päiväkoti on päivähoitoa varten varattu tila, jossa toteute-

taan laadukasta varhaiskasvatusta (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2007, 99). *Ryhmäperhepäivähoitoa pidetään perhepäivähoidon yhtenä vaihtoehtona, mikä onkin sen ainoa virallinen määritelmä* (Väisänen 2007, 10).

Aluksi opinnäytetyössä kerrotaan tutkimuksen lähtökohdista ja tutkimuksen toteutuksesta. Tämän jälkeen määritetään varhaiskasvatusta ja varhaiskasvatuksen laatua, johon on sisällytetty myös tutkimuksen tuloksia. Varhaiskasvatuksen laatu on jaettu ohjaaviin asiakirjoihin, puitetekijöihin, välillisesti ohjaaviin tekijöihin ja prosessitekijöihin. Lopuksi ovat tulokset ja niiden pohdinta.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Halusin tutkia laadukasta varhaiskasvatusta, sillä työ varhaiskasvatuksessa kiinnostaa minua paljon. Työntekijöiden näkökulma laadusta oli mielenkiintoinen, sillä sitä on harvemmin tutkittu, kuin vanhempien näkökulmasta. Alun perin ajattelin ottaa tutkimukseeni pelkästään päiväkoteja, mutta ajatus muuttui ehdotuksen myötä, jonka sain tutkimuslupaa hakiessani.

Sain tutkimusluvan Seinäjoen varhaiskasvatusjohtajalta, Aija-Marita Näsäseltä. Häneltä ja aluejohtajalta tuli myös idea ottaa ryhmäperhepäiväkodit mukaan tutkimukseeni. Tämä ajatus oli hyvä, sillä Seinäjoella ryhmäperhepäiväkoteja on lähes yhtä paljon kuin päiväkoteja. Kun otin tutkimukseen sekä päiväkodit, että ryhmäperhepäiväkodit, tulee esille laajemmin varhaiskasvatuksen kenttää. Sanoin myös, että jos he haluavat ehdottaa yksiköitä tutkimukseeni, niin se sopii. Näsänen oli yhteydessä aluejohtajiin ja sitten sain tiedon päiväkodeista ja ryhmäperhepäiväkodeista, jotka ovat mukana tutkimuksessani. Nämä yksiköt valikoituivat tutkimukseeni Näsänen ja aluejohtajien kanssa käydyn palaverin ja keskustelujen perusteella. Tarkempaa tietoa siitä, millä perusteella yksiköt valittiin, en tiedä. Voi siis olla mahdollista, että tutkimukseen osallistui aktiivisimmat yksiköt. Sitä kautta se on voinut ohjata tutkimustuloksia tiettyyn suuntaan.

Saatuani tiedon paikoista, jotka olivat mukana tutkimuksessa, aloin soitella yksiköihin ja kysellä ketkä haastatteluuni voisivat osallistua. Joissakin paikoissa puhelimeen vastasi yksikön johtaja, joissakin työntekijä. Sovimme puhelimitse päivän, jolloin heidän yksikössään olisi aikaa haastatteluun. Yksiköiden sisällä he valitsivat sitten ketkä haastatteluun osallistuvat. Puheluiden jälkeen laitoin yksikköihin vielä tutkimussuunnitelmani ja haastattelupyynnön sähköpostilla, jotta he voisivat vielä tarkemmin lukea opinnäytetyöstäni ja yhdessä miettiä ketkä haluavat osallistua haastatteluun.

Tein laadullisen tutkimuksen ja aineistonkeruumenetelmänäni oli yksilöhaastattelu. Metsämuurosen (2006, 88) mukaan Syrjälä (1994, 12-13) kuvaa laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimusotteen soveltuvan kun ollaan kiinnostuneita tapahtumien yksityiskohtaisista rakenteista, ei niinkään niiden yleistettävyydestä. Lisäksi halutaan tutkia luonnollisia tilanteita, joissa ei voida kontrolloida kaikkia tekijöitä.

Haastattelu on siinä mielessä ainutlaatuinen tiedonkeruumenetelmä, että siinä ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa. Suurimpina etuna aineistoa kerätessä pidetään joustavuutta. Tutkimuksessa ihminen on merkityksiä luova ja aktiivinen osapuoli. Haastattelussa voidaan myös syventää saatavia tietoja. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 193-194.) Nämä olivat myös perustelut, jonka vuoksi valitsin haastattelun aineistonkeruumenetelmäksi.

Haastattelut muistuttavat spontaania keskustelua, mutta eroavat näistä kuitenkin tavoitteellisuutensa takia. Haastattelulla on tietty päämäärä: haastattelijalla on tiedon intressi, jonka vuoksi hän tekee kysymyksiä, kannustaa haastateltavaa vastaamaan ja ohjaa sekä fokusoi haastattelua tiettyihin teemoihin. (Ruusuvuori & Tiittula 2009, 23.) Haastattelua suunnitellessani luin erilaisia teoksia laatuun, varhaiskasvatuksen laatuun sekä varhaiskasvatukseen liittyen. Halusin tehdä kysymyksiä, jotka johdattelisivat mahdollisimman vähän ja antaisivat haastatteluun osallistujalle tilaa vastata haluamallaan tavalla. Haastattelun aikana tein tarkentavia lisäkysymyksiä.

Haastattelussa kartoitin sitä, millaista on laadukas varhaiskasvatus työntekijän näkökulmasta ja minkälaiset seikat vaikuttavat varhaiskasvatuksen laatuun. Kysyin myös laadun toteutumisesta yksiköissä ja kartoitin sitä erilaisten kysymysten avulla. Haastattelussa kysyin työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksista, koulutusmahdollisuuksista, sekä lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatuksen hyödyntämisestä. Kartoitin myös Seinäjoen päivähoidon laatukäsikirjan tuntemusta, sekä yksikökohtaisia laatutavoitteita. Haastateltavilla oli lopuksi mahdollisuus vielä lisätä jotain varhaiskasvatuksen laatuaiheeseen liittyen. Haastattelukysymykseni ovat lopussa liitteenä (liite 4).

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tein haastattelut kymmenen päivän aikana syys- ja lokakuun vaihteessa 2011. Yleensä tein kaksi haastattelua päivässä, kussakin yksikössä. Kerran tein myös neljä haastattelua saman päivän aikana, kun sain ne aikatauluihin sopimaan. Oli kuitenkin hyvä, kun haastatteluita oli kaksi tai korkeintaan neljä päivässä, niin pystyin olemaan haastattelutilanteessa mahdollisimman tarkkaavainen.

Haastattelutilanteet olivat pääosin hyvin rauhallisia, kahdenkeskisiä tilanteita haastateltavan kanssa. Erään haastattelun tein pihalla, jossa oli myös lapsia paikalla ja osan ajasta myös toinen työntekijä. Nämä järjestelyt olivat siitä syystä, että henkilökuntaa tarvittiin ulos lapsia valvomaan. Yhden haastattelun tehdessäni, samassa tilassa oli myös toinen työntekijä. Tämä työntekijä keskittyi omiin töihinsä ja tila oli melko iso ja olimme eri sen puolilla. Edellä mainitut seikat saattoivat jollakin tapaa vaikuttaa siihen mitä haastateltavat vastasivat - haastateltavat eivät välttämättä nostaneet esiin mahdollisia kriittisiä ajatuksiaan ja vastasivat mahdollisimman hyväksyttävällä tavalla.

Haastatteluun osallistuvien koulutustaustoja olivat: lastentarhanopettaja, sosiaalis kasvattaja, sosionomi(AMK), lähihoitaja, perhepäivähoitaja ja lastenohjaaja. Työuran pituus varhaiskasvatuksessa vaihteli vuoden ja alle 30 vuoden välillä. Haastateltavien ryhmän lasten ikä vaihteli myös yhdeksän kuukauden ja kuuden vuoden välillä. Kaikki haastatteluun osallistuvat olivat naisia.

3.1 Aineiston sisällön analyysi

Ensimmäisenä etsin vastauksia siihen, minkälaista on laadukas varhaiskasvatus. Kävin jokaisen haastattelun lävitse tästä aihealueesta ja poimin sanat ja lauseet, jotka viittasivat tähän kysymykseen. Kirjoitin kaikki esille tulleet asiat allekkain tietokoneelle, merkitsin myös mistä haastattelusta oli kyse. Tämän jälkeen aloin ryhmitellä esille tulleita asioita. Seuraavassa esimerkissä (taulukko 1) näkyy haastateltavien mainintoja, jotka liittyvät kasvatuskumppanuuden aihepiiriin. Luokittelun tehtävänä on aineiston järjestelmällinen läpikäyminen tutkimusongelman, keskeis-

ten käsitteiden määrittämällä tavalla (Ruusu vuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 18).

Taulukko 1. Esimerkki aineiston luokittelusta kasvatuskumppanuus -käsitteen alle.

Haastateltavat	Kasvatuskumppanuuteen viittaavat maininnat
X5, X6, X7, X8	Kasvatuskumppanuus
X3	Kasvatuskumppanuus, yhteistyö päiväkodin ja lapsen välillä.
X1	Vanhempien kohtaaminen, vanhemmat voivat jättää lapsen hyvillä mielin hoitoon, tietäen että on hyvässä hoidossa
X7	Hyvät välit vanhempiin
X8	Vuorovaikutus vanhempien kanssa, rehellisyys luotettavuus
X4	Asiakasperheet ja yhteistyö heidän kanssaan
X9	Perhe
X5	Toimiva yhteistyö vanhempien kanssa
X10	Toimeen tuleminen lasten vanhempien kanssa

Tästä listasta pystyin sitten laskemaan, että yhdeksän eri henkilöä mainitsi kasvatuskumppanuuteen liittyvät tekijät kuuluvaksi laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Hujalan ym. (1999, 99) mukaan välillisesti varhaiskasvatuksen laatua ohjaava tekijä onkin henkilökunnan ja vanhempien välinen yhteistyö. Nykyään henkilökunnan ja vanhempien yhteistyöstä puhuttaessa, käytetään usein kasvatuskumppanuus -käsitettä.

Edellä mainittua jaotteluperiaatetta käytin koko aineiston sisällön analyysiin. Listasin esille tulleita asioita kysymys kerrallaan, jonka jälkeen aloin luokitella niitä yläkategorioihin. Yläkategorioihin päädyin listaamalla samantyyppiset sanat ja maininnat ryhmäksi. Tämän jälkeen aloin miettiä löytyisikö niille yhteinen otsikko, johon kaikki maininnat liittyisivät. Käyn sitten läpi tulokset näiden löytyneiden kategorioiden mukaan.

3.2 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen aiheen valinta on eettinen ratkaisu. Tutkimuskohteen valinnassa kysytään, kenen ehdoilla tutkimusaihe valitaan ja miksi tutkimukseen ryhdytään. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 26.) Opinnäytetyön aiheen valintaa ohjaa useimmiten mielenkiinto tutkittavaan aiheeseen. Yhteiskunnallista merkittävyyttä aiheelleni löytyy myös, sillä henkilökunnan määritelmiä varhaiskasvatuksesta näkee harvemmin, kuin esimerkiksi vanhempien (ks. Kronqvist & Jokimies 2008, Tauriainen 2000, 135-146). Aihe on tärkeä myös siksi, että varhaiskasvatuksen varsinainen asiakas, eli lapsi ei osaa vaatia laatua päivähoidolleen. Työntekijöillä on siis tärkeää olla tietoinen siitä, minkälaista laadukkaan varhaiskasvatuksen tulee olla.

Tieteellisen kirjoittamiseen kuuluu, että aiemmin tehtyjä tutkimuksia selostetaan ja arvioidaan valmistaen tietä omalle tutkimukselle, lisäksi annetaan tunnustusta muille tutkijoille. Käytetyt lähteet merkitään siis itse tekstiin ja lähdeluetteloon, toisten tekstiä ei plagioida. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 27, 320.) Pyrinkin merkitsemään tekstiin mahdollisimman tarkasti viitteet ja lähteet.

Tutkimuksen tekemisessä erityisen tärkeää on huolehtia siitä, että siihen osallistuneiden ihmisten henkilöllisyys ei paljastu. Keskeisimpiä tapoja laadullisen aineiston anonymisoinnissa ovat henkilönimien ja muiden erisnimien poistaminen, arkaluontoisten tietojen mahdollinen poistaminen tai muuttaminen sekä taustatietojen luokittelu kategorioihin (Kuula 2006, 214). Pohdin haastattelukysymyksiä tehdessäni mitkä taustatiedot ovat oleellisia tutkimukseni kannalta. Iän ajattelin jättää pois haastateltavien anonymiteettiä suojellakseni. Tärkeämpää on työuran pituuden tietäminen varhaiskasvatuksessa, kuin esimerkiksi haastateltavan iän tietämi-

nen. Työuran pituuden kautta karttuu kokemusta ja tietoa yhä enemmän. Koulustausta on myös tärkeimpiä tietoja. En myöskään tallentanut haastateltavien nimiä nauhalle, enkä merkinnyt niitä edes itselleni, sillä niillä ei ole merkitystä tutkimuksen kannalta. Litterointivaiheessa en kirjoittanut haastattelussa ilmenneitä erisnimiä ylös lainkaan. Anonymiteetin suojeleminen on erittäin tärkeä seikka. Erästä haastattelua tehdessäni sovimme, että en kyseisestä haastattelusta ota lainkaan suoria lainauksia anonymiteetin suojelemiseksi. Huomioin haastattelun nostamalla asioita esiin omin sanoin.

Tutkimustekstejä ei saa kirjoittaa niin, että niistä voisi tunnistaa yksittäisiä tutkittavia (Kuula 2006, 64). Suorat haastattelulainaukset valitsin niin, että niistä ei pystyisi haastateltavia tunnistamaan. Lisäksi suorien lainausten vastausnumerot eivät ole aikajärjestyksessä, vaan ne ovat satunnaisessa järjestyksessä. Sekoitin ne tarkoituksella, että niistä ei pystyisi päättelemään mitään, sillä saatoin joidenkin haastateltavien kanssa puhua montako haastattelua olin siinä vaiheessa tehnyt.

Haastattelua aloittaessani kerroin aina mihin tarkoitukseen sitä tullaan käyttämään. Haastatteluita käytetään siis opinnäytetyöhöni. Ja jos opinnäytetyöstä pystyy jotain hyödyntämään, niin ”Hyvä päivähoito Seinäjoella” -laatukäsikirjaan saatetaan jotain osioita käyttää. Haastattelua aloittaessani kysyin aina luvan nauhurin käynnistämiseen. Haastatteluita ja litterointeja säilytin asianmukaisessa paikassa, että niitä ei pääse muut lukemaan tai kuuntelemaan. Nämä haastattelut ja litteroinnit tuhoan opinnäytetyön valmistuttua.

3.3 Tutkimuksen luotettavuus

Otokseni, 12 haastateltavaa on melko suppea. Siitä ei voida tehdä kovinkaan yleistäviä johtopäätöksiä, mutta se ei ole laadullisen tutkimuksen tarkoitus. Laatu merkitsee eri asioita eri näkökulmista tarkasteltuna. Laatu liittyy aina johonkin kohteeseen. Jokainen määrittelee laadun itse; mitä laatu kenenkin mielestä on. Laatu on myös sidoksissa henkilöön, aikaan ja paikkaan. (Outinen, Holma & Lempinen 1994, 13.)

On otettava myös huomioon haastattelu ja haastateltavien valinta. Työntekijöiden ei välttämättä ole helppo tuoda esille kaikkein arkaluontoisimpia asioita, etenkin kun haastattelut tehtiin työpaikalla. Pysin kuitenkin luomaan haastattelutilanteesta mahdollisimman rennon. Haastattelun luotettavuutta saattaa heikentää se, että haastattelussa on taipumus antaa sosiaalisesti hyväksytyjä vastauksia (Foddy 1995, 118, Hirsjärven, Remeksen & Sajavaaran 2005, 195 mukaan).

Yksiköistä valikoituu yleensä haastateltaviksi he, joita asia kiinnostaa. Joten sekin saattaa sinällään saattaa suunnata tuloksia tiettyyn suuntaan. Sillä on eri asia, kun haastateltavana on aiheesta kiinnostunut henkilö. Yksiköt valikoituivat tutkimukseen varhaiskasvatusjohtajan ja aluejohtajien kanssa käydyn palaverin perusteella, tarkempaa tietoa minulla ei ole. Jos tutkimukseen on esimerkiksi valikoituneet aktiivisimmat yksiköt, niin se on voinut ohjata tuloksia tiettyyn suuntaan.

Myös tiedonkeruumenetelmän valitsemisella on merkitystä. Tulokset saattaisivat olla erilaisia jos kyseessä olisi esimerkiksi lomakekysely. Lomakekyselyä täytettäessä olisi enemmän aikaa pohtia vastauksia. Haastattelussa vastaukset ovat ehkä spontaanimpia, kuin lomakekyselyssä. Kuitenkaan vastaukset eivät olleet täysin spontaaneja, sillä haastateltavilla oli osittain tiedossa mitä haastattelu koskee. Haastattelussa on etuna myös se, että kysymyksiä voidaan täsmentää ja tällöin ei synny todennäköisesti väärinkäsityksiä.

Seuraavaksi kerron työn kannalta oleellisista käsitteistä, varhaiskasvatuksesta yleisesti ja siitä, miten se on järjestetty Seinäjoen kaupungissa, sekä avaan käsitteitä päiväkotia ja ryhmäperhepäiväkotia. Kerron myös varhaiskasvatuksen laadusta ja sen osatekijöistä.

4 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan pienten lasten kanssa tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lapsen tasapainoista kasvua kehitystä ja oppimista. Tarvitaan sekä vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten kiinteää yhteistyötä eli kasvatuskumppanuutta, jotta perheiden ja kasvattajien yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta hyvän kokonaisuuden. Yhteiskunnan järjestämä, valvoma ja tukema varhaiskasvatus muodostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Se on suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta sekä yhteistoimintaa, jossa lapsen omaehtoisella leikillä suuri merkitys. Varhaiskasvatuksen tärkeimpänä tavoitteena on edistää lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11, 15.) Kansainvälisesti ja vakiintuneesti varhaiskasvatus tieteenalana ja tutkimuksen kohteena ja käytäntönä kattaa ikävuodet 0-8 (Hujala 2008, 8).

Varhaiskasvatus edistää lasten mahdollisen tuen tarpeen havaitsemista, luo pohjaa elinikäiselle oppimiselle, mahdollistaa vanhempien työssäkäynnin sekä tukee heitä kasvatustehtävässä (Ristioja & Tamminen 2011, 4). Varhaiskasvatusta järjestetään valtakunnallisten linjausten mukaan varhaiskasvatuspalveluissa. Keskeisiä näistä ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä erilainen avoin toiminta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.)

4.1 Varhaiskasvatus Seinäjoen kaupungissa

Seinäjoella toimii 28 päiväkotia, 26 ryhmäperhepäiväkotia ja noin 140 perhepäivähoitajaa. Vaihtoehtona päivähoidolle on kotihoidon tuki ja kotihoidon kuntalisä. (Seinäjoen kaupungin päivähoito.) ”Hyvä päivähoito Seinäjoella” - laatukäsikirjan (2004) mukaan päivähoitohenkilöstölle kaikkein oleellisia arvoja ovat: Perheiden kunnioittaminen, avoimuus, asiakkaiden tarpeiden huomioiminen, asiakastyytyväisyys, turvallisuus, vastuullisuus, rehellisyys, yhteistyökykyisyys, kehittymishalukkuus ja työtyytyväisyys.

Laatukäsikirja määrittää Seinäjoen kaupungin päivähoidon toiminnan sisällön. Laatukäsikirjassa määritellään muun muassa päivähoidon kehittämisen rakenne, toiminnan arvot ja arvostukset, laatuvastuut, laatuavoitteet, päivähoidon yhteisiä prosesseja ja päivähoidon palautejärjestelmä. (Erinomainen varhaiskasvatus 2005, 52.)

Laatukäsikirja helpottaa päivähoitoyksikön erilaisten asioiden valmistelua ja suunnittelua, sillä siinä on määritelty toimintaperiaatteet, jotka ovat merkityksellisiä päivähoitolle ja joiden on oltava samansuuntaisia jokaisessa päivähoitoyksikössä. Laatukäsikirja antaa myös hyvän mahdollisuuden toiminnan kehittämiseksi. Se miten hyvin yksikössä voidaan hyödyntää päivähoidon yhteisen laatukäsikirjan sisältöä, on yksiköstä itsestään kiinni. (Erinomainen varhaiskasvatus 2005, 54.) Haastatteluista kävi ilmi, että kovin moni ei tuntenut laatukäsikirjaa hyvin. Kolmelle haastateltavista ei laatukäsikirja ollut lainkaan tuttu. Neljälle vastaajista ei ollut kovin tuttu. Neljä vastaajista mainitsi joskus selanneensa tai lukeneensa läpi. Yksi vastaajista sanoi tietävänsä mikä laatukäsikirja on ja mitä se sisältää. Uskoisin tämän johtuvan siitä, että laatukäsikirja on enemmän käytössä yksikön johtajilla sekä aluejohtajilla. Asiat saattavat sinänsä olla työntekijöiden tiedossa, vaikka itse teos, ei sinällään ole kovin tuttu.

4.2 Päiväkoti ja ryhmäperhepäiväkoti

Päiväkoti on päivähoitoa varten varattu tila, esimerkiksi päiväkotirakennus tai huoneisto pihapiireineen, jossa toteutetaan tavoitteellista varhaiskasvatusta (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2007, 99). Päiväkotihoidon voidaan järjestää tätä tarkoitusta varten varatussa tilassa, jota kutsutaan päiväkodiksi (L 19.1.1973/36).

Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239 6 § määrittää varhaiskasvatuksen henkilökunnan koulutuksesta ja määrästä. Päiväkodissa täytyy hoito- ja kasvatustehtävissä olla vähintään yksi henkilö, jolla on sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annetun asetuksen (804/92) 4 tai 5 §:ssä määrätty ammatillinen kelpoisuus, enintään seitsemää kokopäivähoidossa olevaa kolme vuotta täyttäneitä lasta kohden. Enintään neljää alle kolmivuotiaasta lasta kohden täytyy

päiväkodissa hoito- ja kasvatustehtävissä samoin olla vähintään yksi henkilö, jolla on edellä säädetty ammatillinen kelpoisuus.

Ryhmäperhepäivähoito on uusin perhepäivähoidon muodoista. Hoitomuotona se sijoittuu perinteisen perhepäivähoidon ja päiväkotihoidon välille. Ryhmäperhepäivähoito on parhaimmillaan kun toimintaan sisältyy perhepäivähoidon ja päiväkodin parhaita puolia. Perhepäivähoidon tärkeimmistä ominaisuuksista tulisi yhdistyä muun muassa perushoito, arjen pedagogiikka sekä kodinomainen toiminta- ja oppimisympäristö. Päiväkodin tärkeimmistä ominaisuuksista mukana tulisi olla muun muassa sisarusryhmän mielekkyys, toiminnan tavoitteellisuus, suunnitelmallisuus ja työyhteisöllisyys. *Ryhmäperhepäivähoitoa pidetään perhepäivähoidon yhtenä vaihtoehtona*, mikä onkin sen ainoa virallinen määritelmä. (Väisänen 2007, 10.)

5 LAATU VARHAISKASVATUKSESSA

Tauriaisen (2000, 203) mukaan laatukäsitykset ovat jatkuvasti muuttuvia, niin yksilötasolla kuin asiantuntijoiden määrittelemänäkin. Tietyn toiminnan tekee laadukkaaksi ne myönteiset merkitykset, joita asianomainen toimintaan liittää. Sen lisäksi, että pyrimme yleisesti määrittämään, mitä laatu kunkin tahon mielestä on, Tauriaisen mukaan tulisi myös tietää, miten voidaan tavoittaa niitä merkityksiä, jotka ovat tiettyjen laadukkaina pidettyjen toimintojen, toiminnan puitteiden ja vaikutusten taustalla. Tästä syystä on tärkeää, että haastattelussa kysyttiin ”Mitkä seikat edistävät varhaiskasvatuksen laatua?” ja ”Mitkä seikat estävät tai vähentävät varhaiskasvatuksen laatua?”. Ei riitä ainoastaan se, että tietää mitä laadukas varhaiskasvatus on, vaan täytyy tietää miten ja millä keinoilla se mahdollisimman hyvin toteutuu. Haastatteluiden analysointi vaiheessa yhdistettiin edellä mainitut kysymykset ”Mitkä tekijät vaikuttavat varhaiskasvatuksen laatuun”. Näin saatiin kattavampi käsitys tuloksista, sillä useimmat tekijät olivat samoja, edistävinä positiivisia ja estävinä negatiivisia.

Varhaiskasvatuksen laadun ydin muodostuu kasvatusprosessista, jonka toteutumisesta ohjaavat tietyt reunaehdot. Nämä tekijät liittyvät siihen, mitä vaikutuksia päivähoitolla on lapseen ja perheeseen tai lapsella ja perheellä on päivähoiton laatuun. (Parrila 2004, 73.) Lopulta laadun määrittelyn tulee nousta siitä organisaatiosta ja sen funktiosta, jossa laatua toteutetaan. Organisaatio ja ihmiset sen sisällä tuottavat laatua. Näin ollen laatu on kokonaisuutena ymmärrettävissä vain siitä kontekstista käsin, jossa sitä toteutetaan. (Hujala & Parrila-Haapakoski 1998, 51).

Hujala ym. (1999, 78) jakaa varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin palvelutasoon, puitetekijöihin, välillisesti ohjaaviin tekijöihin, prosessitekijöihin sekä vaikuttavuustekijöihin. Seuraava malli (taulukko 2) kuvastaa tätä tapa arvioida laatua varhaiskasvatuksessa. Käytänkin haastatteluissa esiin tulleita asioita ja teoriaa osittain suhteessa tähän malliin. Avaan teoriaa samalla kun tulkiten tuloksia tämän mallin kautta.

Taulukko 2. Päivähoidon laadunarviointimalli (Hujala ym., 1999).

Palvelutaso	Puitetekijät	Välillisesti ohjaavat tekijät	Prosessitekijät	Vaikuttavuustekijät
Saatavuus	Ryhmän koostumus	Henkilökunnan ja vanhempien välinen yhteistyö	Perushoito	Lapsen myönteiset kokemukset
Riittävyys	Ihmissuhteiden pysyvyys	Yhteistyö muiden tahojen kanssa	Aikuinen – Lapsi vuorovaikutus	Lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen
	Fyysinen ympäristö	Henkilökunnan keskinäinen yhteistyö ja hyvinvointi	Lasten keskinäinen vuorovaikutus	Vanhempien tyytyväisyys
		Henkilökunnan koulutus ja ammatillinen kasvu	Lapsilähtöinen toiminta	Yhteiskunnallinen vaikuttavuus
		Johtajuus	Toiminnan suunnittelu ja arviointi	

Suuri osa sisällön analyysin avulla kategorioiduista vastauksista meni suoraan yhteen Hujalan ym. (1999, 78) teorian kanssa. Esimerkiksi puitetekijät nousivat esiin haastatteluista, joista mainittiin ryhmän koostumus, ihmissuhteiden pysyvyys ja fyysinen ympäristö. Välillisesti ohjaavista tekijöistä tuli esiin henkilökunnan ja vanhempien välinen yhteistyö, josta käytän kasvatuskumppanuus -käsitettä. Lisäksi haastatteluista nousi henkilökunnan keskinäinen yhteistyö, koulutus ja ammattitaito. Prosessitekijöistä haastatteluista nousi toiminnan suunnittelu ja aikuisen ja lapsen vuorovaikutuksen, josta käytän käsitettä kohtaaminen. Turvallisuus ja luottamus sekä yksilöllisyys tulivat esiin useissa haastatteluissa, niitä ei ole suoraan mainittu Hujalan ym. (1999, 78) päivähoiton laadunarviointimallissa. Turvallisuus ja luottamus sekä yksilöllisyys kuitenkin voidaan katsoa kuuluvaksi osaksi prosessitekijöitä.

Tällä tavoin katsottiin jos aineisto sopii suoraan malliin, se hyödynnettiin. Kuitenkin jos haastatteluista tuli esiin jotain tärkeää, mikä ei suoraan sopinut Hujalan ym. (1999, 78) päivähoiton laadunarviointimalliin, se nostettiin esiin sellaisenaan ja sijoitettiin sille kuuluvaan kohtaan, puitetekijöihin, välillisesti ohjaaviin tekijöihin, prosessi tekijöihin tai vaikuttavuustekijöihin. Varhaiskasvatuksen laatua ohjaavat asiakirjat eivät näy laadunarviointimallissa, ne sijoitettiin ensimmäiseksi alaluvuksi, sillä ne laadukkaan varhaiskasvatuksen reunaehtoja.

5.1 Varhaiskasvatuksen laatua ohjaavat asiakirjat

Lähtökohtana laadukkaan toiminnan kehittämiseksi ovat yleiset laadun minimitasoa määrittävät säädökset eli toiminnan laadukkuudelle kohdistetut vaatimukset sekä myös uusimmat tutkimus- ja teoriatietoon pohjaavat yleiset laatutavoitteet (Tauriainen 2000, 205).

Varhaiskasvatusta ohjaavat: Lasten päivähoitoa ja esiopetusta koskevat lait ja asetukset (L 19.1.1973/36, A 16.3.1973/239, L 21.8.1998/628). Nämä määrittävät varhaiskasvatuksen ja siihen sisältyvän esiopetuksen toteuttamista. Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset käsittävät yhteiskunnan järjestämän ja valvoman varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ja painotukset. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen sisältöä ja laatua sekä kuntien varhaiskasvatussuunnitelmien laatimista. Esiopetussuunnitelman perusteet ohjaavat taas valtakunnallisesti esiopetuksen sisältöä, laatua sekä paikallisten opetussuunnitelmien laatimista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 8-9.)

Kunnalliseen ohjaukseen kuuluvat kunnan varhaiskasvatuksen linjaukset ja strategiat, kunnan ja yksikön varhaiskasvatussuunnitelma ja esiopetuksen opetussuunnitelma, sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja lapsen esiopetussuunnitelma. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 9.) Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ”Meirän vasun” (2007) mukaan tärkeimpiä arvoja varhaiskasvatuksessa ovat: turvallisuus, välittäminen, rehellisyys, rakkaus ja kehittyminen.

Suomessa kunnilla on itsehallinnon ja lainsäädännön puitteissa merkittävä vastuu julkisten palveluiden saatavuudesta ja riittävydestä (Hujala, ym. 1999, 80). Kolme haastateltavaa mainitsikin resurssit laatuun vaikuttaviksi tekijöiksi varhaiskasvatuksessa. Yksi haastateltava mainitsi myös sillä olevan merkitystä, minkälaista henkilökuntaa valitaan (haastateltava X2). Erään vastaajan kommentti tiivistää hyvin kunnan ja kaupungin vaikuttavan merkityksen (haastattelut ovat numeroitu, jatkossa pelkkä kirjain ja numero kertovat, mistä haastattelusta on kyse):

”...minkälaisessa arvossa sitä varhaiskasvatusta pidetään. Kuinka paljon siihen satsataan määrärahoja, kuinka paljon sitä organisaatiota kehitetään ja koulutetaan ja kuinka paljon satsataan siihen, että annetaan ottaa sijaisia esimerkiksi tilalle.”

(haastateltava X2)

Parissa haastattelussa laatua lähestyttiin laajasta näkökulmasta, siihen kuului kaikki osatekijät, joiden kanssa ollaan tekemisissä (X8). Toinen heistä katsoi tärkeäksi kokonaisuuden ymmärtämisen ja tilannetajun, asioiden tärkeysjärjestykseen laittamisen (X1).

Suomalaista varhaiskasvatuksen laatua ei voida arvioida tiedostamatta sen kansallista luonnetta ja vahvuuksia. Nämä ovat rakentuneet tutkimuksen, koulutuksen ja lastentarhatradition sekä suomalaisen yhteiskunnan ominaispiirteiden pohjalta. Suomalainen päivähoitojärjestelmä on herättänyt ihailua laadukkuudellaan yleismaailmallisesti. Suomalaisen varhaiskasvatuksen vahvuus päivähoitossa on kasvatuksellisen, opetuksellisen ja hoidollisen tehtävän yhdistyminen. Lisäksi vahvuutena voidaan pitää kokonaisvaltaista näkemystä varhaiskasvatuksesta. Suomalaisen päivähoiton laadukkuuden tärkeinä osatekijöinä ovat edelleen työntekijöiden korkea koulutustaso. (Hujala, Puroila, Parrila, Nivala 2007, 152-153.)

Suomalaisen varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu kansainvälisiin lapsen oikeuksia määritteleviin sopimuksiin sekä kansallisiin säädöksiin ja muihin ohjaaviin asiakirjoihin. Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen arvoista tärkein on lapsen ihmisarvo, johon liittyy neljä seuraavaa yleisperiaatetta: Syrjintäkielto ja lasten tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, lapsen etu, lapsen oikeus elämään ja täysipainoiseen kehittymiseen sekä lapsen mielipiteen huomioon ottaminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 12.)

Suomessa varhaiskasvatuksen keskeisiä periaatteita ovat: Lapsen oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin, turvattuun kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen, turvattuun ja terveelliseen ympäristöön, tulla kuulluksi ja ymmärretyksi kehitystasonsa mukaisesti, saada tarvitsemaansa erityistä tukea ja oikeus omaan kulttuuriin, äidinkielen ja uskontoon tai katsomukseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 12.)

5.2 Puitetekijät - ryhmän koostumus, ihmissuhteiden pysyvyys ja fyysinen ympäristö

Ryhmän koostumus käsitteenä sisältää ryhmäkoon, ryhmän rakenteen sekä henkilökunnan ja lasten välisen suhdeluvun (Hujala ym, 1999, 86). Aiemmin toteutin asetuksen lasten päivähoidosta määrittävän henkilökunnan määrää. Jos ryhmässä on alle kolmevuotiaita, on varhaiskasvattajia oltava vähintään yksi neljää lasta kohden. Lasten ollessa kolme vuotta täyttäneitä, on henkilökuntaa oltava vähintään yksi seitsemää lasta kohden. (A 16.3.1973/ 239.)

Hujalan ym. (1999, 86) mukaan Yhdysvaltalaisen (Phillips 1987) tutkijaryhmän tutkimuksessa todettiin ryhmäkoon ja aikuisten ja lasten määrän välisen suhdeluvun olevan merkittävä hoidon laatuun vaikuttavia tekijä. Myös haastatteluissa laatuun vaikuttavaksi tekijäksi nousi henkilökunnan määrä. Yli puolet vastaajista mainitsi ne jollain tavalla.

"...kun puuttuu henkilökuntaa, niin sillon meneekin se päivä jo ihan erillä lailla ja sillon kärsii se laatu." (X9)

"Jos ei saada sijaisia, jos joku on pois. Niin kyllä se sillon menee niin sanottu selviytymiseksi." (X4)

"Jos meillä on tuolla liian vähän henkilökuntaa, on vaikka joku kipeenä, eikä saa sijaista. Niin sit se menee se touhu siihen selviytymiseen, että ei kerkeä niinku." (X10)

Aikuisten ja lasten välistä suhdelukua säätelemällä ei aina voida välttyä hallitsemattoman suurilta ryhmiltä. Kun on pulaa päivähoitopaikoista, on suuri kiusaus sijoittaa ryhmiin liikaa lapsia. Suhdelukusäädösten mukaan pienten ryhmässä voi olla kuusitoista lasta, jos aikuisia on neljä. Ja jos ryhmää kasvattaa entisestään kahteenkymmeneen, on aikuisia oltava viisi. Iso ryhmä on kuitenkin suuri ongelma. Kuudentoista lapsen ryhmässä lapsi joutuu olemaan suhteessa viiteentoista muuhun lapseen ja neljään aikuiseen. Suuri ryhmä rasittaa luonnollisesti myös aikuisia. Lasten hyvinvoinnin turvaamiseksi ryhmäkoon määrittely on tarpeellinen. Ryhmäkoko ei kuitenkaan saisi käyttää selitysaunaattina, koska se oikeuttaa heikkolaatuisen varhaiskasvatuksen väittämällä epäsuorasti, että suurissa ryhmissä on

mahdotonta toimia tasokkaasti. Kuitenkin ryhmäkoko on yksi tärkeimmistä laatuun vaikuttavista tekijöistä. (Kalliala 2008, 267-268.) Nykyisessä laissa (L 19.1.1973/36) ryhmän koko määritellään vain suhdeluvun kautta. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsia voidaan ryhmiin ottaa lisää, jos varhaiskasvattajien määrää lisätään. Haastatteluissa neljä mainitsi ryhmän koon vaikuttavan laatuun varhaiskasvatuksessa. Myös ryhmän rakenteella totesi kaksi haastateltavaa olevan merkitystä laadun kannalta.

”Et lapsia on sopivalla ikäjakaumalla, et ei oo niinku esimerkiks kakstoista vaip-paikästä, että niitä on vähän niinku eri ikäsiä siinä sitte.” (X5)

Lapsella on tarve hakeutua toisten lasten seuraan. Alle kouluikäisellä lapsella ei kuitenkaan ole vielä riittäviä taitoja yhdessä toimimiseen. Tästä syystä vuorovaikutus toisten lasten ja aikuisten kanssa on lapselle paitsi palkitsevaa myös kuluttavaa. Ristiriitatilanteita syntyy usein ja ratkaisumalleja ei vielä hallita. (Mikkola & Nivalainen 2010, 19.) Tässä on myös yksi peruste sille, että ryhmän kokoa ja aikuisten lasten suhdelukua on tarkkailtava. Pienryhmätoiminta auttaa ryhmän hallinnassa. Mikkolan ja Nivalan (2010, 31) mukaan sitä turvallisempaa ja helpompaa lapsen on hallita toimintaansa, mitä pienemmässä ryhmässä lapsi voi olla. Pienryhmätoiminta mainittiin myös kolmessa haastattelussa.

Ihmissuhteiden pysyvyys mainittiin vaikuttavan laatuun kolmessa haastattelussa. Pysyvässä hoitosuhteessa varhaiskasvattajat oppivat paremmin ymmärtämään pienen lapsen kommunikaatiota ja sitä kautta pystyvät reagoimaan herkemmin lapsen ilmaisemiin tarpeisiin. (Hujala ym. 1999, 94.) Lapsen etua voidaan arvioida muun muassa sen perusteella toteutuvatko läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet varhaiskasvatuksessa (Taskinen 2006, 6). Kahdessa haastattelussa mainittiin nimenomaan työntekijöiden pysyvyys ja yhdessä lapsiryhmän pysyvyys.

”No varmaan se et henkilökunta pysyy samana, et ei ois kauheesti vaihtelevuutta. Et siinä kuitenkin kestää aina tutustua vanhempiin ja lapsiin. Lapsien kestää sitte tutustua siihen henkilökuntaan.” (X12)

Fyysinen ympäristö koostuu niistä konkreettisista ja rakenteellisista tekijöistä ympäristössä, jossa lapsi on päivähoidossa (Koivunen 2009, 179). Se sisältää päivähoitoyksikön sisä- ja ulkotilat, lisäksi välineet ja materiaalit (Hujala ym. 1999,

96). Laatuun vaikuttavaksi tekijäksi tilat mainittiin puolessa haastatteluista. Kuitenkin myös osassa haastatteluissa mainittiin, että laadukkuus voi hyvin toteutua puutteellisissakin tiloissa.

”Laadukasta varhaiskasvatusta voidaan antaa hyvin pienissäki ja alkeellisissa tiloissa, mut kyl se (tilat) suuri apu on.” (X2)

”Laatuaha ei välttämättä oo se, että me pystytään täälä hienoissa olosuhteissa, hienoilla välineillä, uusimmilla välineillä toteuttamaan. Se ei välttämättä ees oo laatua.” (X8)

Suunniteltaessa ympäristö joustavaksi, sitä voidaan muuttaa ajan tarpeiden mukaan. Monipuolinen ja oppimiseen innostava ympäristö herättää lapsissa mielenkiintoa, uteliaisuutta ja kokeilunhalua. (Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet 2006, 17.) Varhaiskasvatuksen laadun kannalta täytyy kiinnittää huomiota terveellisen ja turvallisen ympäristön suunnitteluun sekä rakentamiseen sisä- ja ulkotiloissa (Hujala ym. 1999, 96).

5.3 Välillisesti ohjaavat tekijät

5.3.1 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan varhaiskasvatuksessa vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lapsen kasvun, kehityksen sekä oppimisen prosessien tukemisessa. Tarvitaan keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja toistensa kunnioittamista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31)

Kasvatuskumppanuuteen liittyvät asiat nousivat eniten mainituksi asiaksi kysyttäessä ”Millaista on laadukas varhaiskasvatus?”. Tutkimuksessa yhdeksän haastatettavaa mainitsi laadukkaaseen varhaiskasvatukseen kuuluvan kasvatuskumppanuuteen liittyvät tekijät.

”Että on hyvä kasvatuskumppanuus niinku sen päiväkodin ja lapsen vanhempien välillä. Et se tietysti vaikuttaa siihen laatuun, että toimii se yhteistyö.” (X7)

Tärkeä seikka, jonka eräs haastateltavista nosti esiin, on se, että vanhemman joiden kanssa tehdään yhteistyötä, saattaa myös vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatuun. Se voi vaikuttaa parantavasti tai myös rajoittavasti, jos vanhemmat rajoittavat jotakin toimintaa peläten, että jotain sattuu (X2). Eräs myös pohti sitä, että välillä on haastavaa miettiä, että mihin tulee vetää vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön raja. Lisäksi hän toi esiin sen, että vanhemmissa on hyvin paljon eroja, toiset kaipaavat paljon keskustelua ja vinkkejä; toiset taas kokevat, että puututaan liikaa. (X9)

5.3.2 Ammattitaito ja koulutus

Varhaiskasvatuksen olennaisimpia voimavaroja on ammattitaitoinen henkilöstö. Laadukkaan varhaiskasvatuksen kannalta tärkeää on, että koko kasvatusyhteisöllä ja jokaisella yksittäisellä kasvattajalla on vahva ammatillinen osaaminen ja tietoisuus. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.) Haastateltavista kolme mainitsi ammattitaidon olevan osa laadukasta varhaiskasvatusta. Sama määrä vastaajista oli myös sitä mieltä, että koulutuksella on vaikutusta varhaiskasvatuksen laatuun.

Yksi tärkeimmistä varhaiskasvatuksen laadun tekijöistä on kasvattajien osaaminen ja tieto-taito, heidän koulutuksensa. Työkäytäntöjen ja varhaiskasvatuspalveluiden laadun kehittämiseen tarvitaan aktiivisia ja työhönsä motivoituneita työntekijöitä. (Hujala 2008, 8, 13). Varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttavaksi tekijäksi mainittiin motivaatioon liittyvät tekijät kolmessa eri haastattelussa. Kuitenkin aito kiinnostus työtä kohtaan mainittiin useammassakin haastattelussa, eri osioissa. Haastattelijana minulle välittyi tutkimusta tehdessäni haastateltavien into työtä kohtaan.

”Me nyt ainaki hoitajina ollaan semmoset, jotka tosiaanki tykkää tästä työstä ja tekee kyllä niinku ihan täydestä sydämestään.” (X11)

Motivaatiota pitää myös yllä se, että on tunne siitä, että pystyy vaikuttamaan itse omaan työhönsä. Kysyin miten haastateltavat kokevat vaikutusmahdollisuudet,

niin kaikki olivat sitä mieltä, että pystyy vaikuttamaan. Eroja oli siinä, että osan mielestä erittäin hyvin ja toisten mielestä melko hyvin. Kysyin myös mitä haastateltavat pystyvät tekemään laadukkaana varhaiskasvatuksen hyväksi, puolet mainitsivat kehittämiseen liittyvät seikat. Eräs mainitsi, että projekteja tarvitaan, mutta jos niitä on jatkuvasti, niin ne eivät välttämättä täyty niin kuin ne olisi tarkoitettu (X2).

”Sitte taas jos huomaa jotaki puutteita tai mitä vois tehdä paremmin ni aukasta sitte suunsa ja yrittää keskustella ja neuvotella asioista.” (X5)

Kolmessa haastattelussa mainittiin toiminnan suunnitteleminen ja kouluttautuminen sekä kasvatuskumppanuuteen panostamisen. Kaksi mainitsi oman työn hyvin tekemisen ja aidon kiinnostuksen työtä kohtaan. Eräs nosti esiin myös huumorin ja positiivisen ajattelun.

”Ainakin sillä omalla käytöksellä ja tavallaan esimerkillä pitää se työ ja lapset siinä etusijalla, eikä esimerkiksi kahvihetket tai aikuisten seura.” (X3)

Ammattiin valmistumisen jälkeen on myös tärkeä ylläpitää ja päivittää osaamistaan erilaisten koulutuksien avulla. Kysyin haastateltavilta heidän koulutusmahdollisuuksistaan, yhdeltä jäi vahingossa tämä kysymys esittämättä. Eli siis tässä kohdalla vastaajien määrä on yksitoista. Yleisesti ottaen haastateltavat olivat sitä mieltä, että Seinäjoella koulutuksia on järjestetty hyvin. Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että varmaan voisi päästä johonkin laajempaan koulutukseen, jos olisi itse aktiivinen (X8). Toinen haastateltava kuitenkin mainitsi, että pidemmät ja kalliit koulutukset pitäisi varmaan itse kustantaa (X9). Kymmenen yhdestätoista mainitsi vastauksessaan koulutuksien monipuolisuuteen liittyvät seikat. Jokainen vastaaja mainitsi koulutuksesta jotain positiivista.

”...mun mielestä hyvin tarjottu, oon ollu tosi tyytyväinen ja tykkään osallistua niihin, motivoi enemmän saa viimesintä tietoo.” (X6)

”Kyllä niitä on tosi hyvin, että monenlaista koulutusta ois tässä nyt mahdollisuus käydä, kaikenlaisia.” (X7)

Suomalaiset varhaiskasvattajat ovatkin yleismaailmallisesti katsottuna korkeasti koulutettuja. Koulutustasomme on kuitenkin laskenut viime vuosikymmeninä. Päivähoidossa vähennettiin henkilöstön vaatimuskelpoisuuksia: Vuonna 1992 ase-

tusmuutoksella (804/1992) laskettiin henkilökunnan vähimmäisvaatimukset niin, että enää vain yhdeltä kolmesta vaadittiin lastentarhan opettajan pätevyys tai muu vastaava tutkinto (Kalliala 2008, 19). Samalla kun varhaiskasvatuksen ammattilaisten koulutustaso on laskenut, ovat varhaiskasvatukselle asetetut haasteet kasvaneet. Tämä on seurausta korkeammin koulutettujen suhteellisen osuuden pientymisestä. (Karila 2008, 11.) Erilaiset koulutustaustat kuitenkin täydentävät toisiaan ja ne on tärkeää nähdä rikkautena ja mahdollisuuksina oppia toisiltaan. Laadukasta työtä tekevän ammattilaisen on myös tärkeä tuntee asiakkaansa ja arvioitava omaa toimintaansa heidän näkökulmastaan (Jalava & Virtanen 1996, 40).

5.3.3 Henkilökunnan yhteistyö

Laadun arviointi päivähoitossa -projektin kokeilukunnista kerätyn aineiston perusteella henkilökunta piti toimivaa työyhteisöä laadukkaan varhaiskasvatuksen taakkeena, lisäksi työyhteisöllä tulisi olla yhteinen päämäärä (Almusa, Haikoila, Peltonen & Perälä 1998, 113-114). Tätä näkemystä puoltaa myös tutkimukseni: toimivaan työyhteisöön liittyvät seikat mainittiin yli puolessa haastatteluista, kun pohdittiin laatuun vaikuttavia tekijöitä. Lisäksi kahdessa haastattelussa mainittiin yhteiset päämäärät.

”No hyvä työyhteisö, että työkaverit on tosi tärkeitä” (X5)

”Ja edistää varmaan se työilmapiiriki, et kyllä lapsetki sen huomaa jos on työntekijöitten välillä jotaki kinaa tai muuta, että kyllä ne aistii sen jos on jotaki vialla.” (X12)

”...keskustellaan yhteisistä tavoitteista, päämääristä, arvoista ja käytänteistä, et ne ei pääse niinku työn tiimellyksessä unohtumaan. Ja et me kaikki niinku puhalletaan yhteen hiileen...” (X9)

5.4 Prosessitekijät

Varhaiskasvatuksen laadun tarkastelun tulisi keskittyä kasvatustapaan. Varhaispedagogisen prosessin laatutekijät muodostuvat monista toisiinsa vaikuttavista tekijöistä. Näiden taustalla ovat näkemykset lapsuuden, kasvatuksen ja oppimisen olemuksesta. Nämä saavat sisällön arkipäivän varhaiskasvatuksessa aikuisen ja lapsen sekä lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa, varhaispedagogiikan sisällöllisissä valinnoissa, oppimisen ohjaamisessa ja yhteistyöasioissa. Prosessitekijöihin liittyvät: perushoito, aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus, lasten keskinäinen vuorovaikutus, lapsilähtöinen toiminta sekä toiminnan suunnittelu ja arviointi. (Hujala ym 1999, 78, 128.)

5.4.1 Toiminnan suunnittelu

Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma on suunnitelmallisen varhaiskasvatuksen perusta (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 125). Toiminnan suunnittelussa on otettava myös huomioon sisällölliset orientaatiot. Varhaiskasvatuksen perusteet (2006, 26) määrittää sisällöllisiin orientaatioihin kuuluviksi: matemaattinen -, luonnontieteellinen -, historiallis-yhteiskunnallinen -, esteettinen -, eettinen - ja uskonnollis-katsomuksellinen orientaation. Kaksi haastateltavista mainitsi laadukkaana varhaiskasvatuksen olevan suunnitelmallista. Eräs ryhmäperhepäiväkodissa työskentelevä sanoi toivovansa lisää aikaa suunnittelulle, kuten päiväkodeissakin.

Henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitettiin jokaisessa tutkimukseen osallistuneessa yksikössä vähintään kerran vuodessa, useamminkin jos tarvetta siihen on. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tehdään jokaiselle päivähoitossa olevalle lapselle yhteistyössä vanhempien kanssa ja suunnitelman toteutumista arvioidaan säännöllisesti (L 22.9.2000/812). Yksittäisen lapsen varhaiskasvatus perustuu henkilökunnan ja vanhempien laatimaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan, jonka tavoitteena ovat lapsen yksilöllisyyden ja vanhempien näkemysten huomioiminen toiminnan suunnittelussa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 32). Jonkin verran oli eroja siinä, kuinka paljon ja miten henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa hyödynnetään. Osa sanoi henkilökohtaisen varhais-

kasvatussuunnitelman ohjaavan toimintaa, joissakin haastatteluissa sanottiin, että enemmänkin voisi henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa hyödyntää.

Kasvattajien tehtävänä on huolehtia kasvatuspäämäärät näkyvät toiminnassa tasapainoisesti ja riittävän syvällisesti. Kasvatuspäämääriä on kolme ja niitä ovat: henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen, toiset huomioon ottavien käyttäytymismuotojen vahvistaminen sekä itsenäisyyden asteittainen lisääminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 13.)

Jokaisella lapsella on oikeus yksilölliseen kasvuun ja kehitykseen, jokaisen kasvatajan velvollisuus on toimia tämän mukaisesti. Tämän periaatteen turvaaminen edellyttää henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman tekemistä. (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 65.)

Työyhteisön tavassa toimia on kysymys tietoisista pedagogisista valinnoista. Minikälaisistä kokonaisuuksista lapsen päivä koostuu. Miten mahdollistetaan pitkäjänteistä ja kiireetöntä toimintaa. Maltaako aikuinen elää tässä hetkessä yhdessä lasten kanssa? Toisinaan aikuisten ajatukset saattavat harhailla jo jossain muualla kuin sen hetkisessä tilanteessa. (Mikkola & Nivalainen 2010, 31.) Kiireettömyyden laatuun vaikuttavana tekijänä mainitsi kaksi haastateltavista.

5.4.2 Kohtaaminen

Aito kohtaaminen on käymistä kohti toista ihmistä. Ihmisten välinen kohtaaminen voi tapahtua vain ihmisyyden välityksellä. Kohtaamaan pystyäkseen on unohdettava suoritukset. Ei ole olemassa vain yksiä ainoita oikeita sanoja, joita kuuluu sanoa tietyssä yhteydessä. Emme pysty kuuntelemaan mitä toinen ihminen sanoo, jos meillä on valmiina vastaus. (Mattila 2007, 12.) Puolet haastateltavista mainitsi kohtaamiseen liittyvät tekijät varhaiskasvatuksen laaduksi.

”Et meillä on sitte niinku aikaa niille lapsille.” (X10)

”... aikaa enemmän niille lapsille ja sitä kuuntelemista ja semmosta vuorovaikutusta.” (X11)

Lapsi kaipaa aikuisilta huomiota, on tärkeää huomioida kaikki ryhmän lapset. Julkinen huomaaminen yhteisön edessä on todistus lapsen merkityksestä, mutta myös kahden kesken tapahtuva huomaaminen on merkittävää. (Vehkalahti 2007, 23-24.) Lapsen aloittaessa päivähoitossa hänelle tulee toinen yhteisö kodin lisäksi, johon hänen pitäisi pystyä turvallisesti liittymään. Varhaiskasvatuksessa lapsi huomioidaan yksilönä, mutta samalla myös aina niin, että hän on samalla myös osa yhteisöä. Yhteisöön liittyminen, toisten huomioiminen sekä omien halujen ja tarpeiden säätelyn oppiminen ovat tärkeitä taitoja. (Mikkola & Nivalainen 2010, 19.)

5.4.3 Turvallisuus ja luottamus

Jo pieni lapsi osaa lukea ympäristönsä tunnekieltä. Tapa, jolla aikuinen huomioi ja kohtaa lapsen sekä vastaa hänen tarpeisiinsa, herättää aina erilaisia tunteita, esimerkiksi mielihyvää ja turvallisuutta tai pelkoa ja turhautumista. Perusturvallisuus kehittyy ja vahvistuu jokapäiväisissä arjen kohtaamisissa, aina kun lapsi saa osakseen läheisyyttä ja hyväksyntää. Lapselle on tärkeä tietää, että hän on erityinen jollekin aikuiselle tai aikuisille. (Mikkola & Nivalainen 2010, 20.) Turvallisuus ja luottamus nousivat esiin myös haastatteluista. Kolme vastaajista mainitsi luottamuksen ja neljä turvallisuuteen liittyvät tekijät osaksi laadukasta varhaiskasvatusta.

”Että lapsella on turvallinen ja hyvä olla hoidossa, et sen mä ajattelisin et se ois niinku tärkein asia.” (X12)

”Luotettavuus, että vanhemmat voi hyvillä mielin jättää lapsen päiväksi hoitoon.” (X6)

5.4.4 Yksilöllisyys

Lapsilähtöisyyttä painottava kasvattaja kunnioittaa lasta ainutkertaisena yksilönä, jolla on omat tunteet, ajatukset, kiinnostuksen kohteet, vahvuudet sekä kehittymistä tarvitsevat seikat. Jokainen lapsi tulisi hyväksyä sellaisena kuin hän on. Lasta tulisi myös hoitaa yksilöllisesti. (Järvinen, Laine & Hellmann-Suominen 2009, 35.)

”Ottaa sen lapsen sellaisena kuin se on, eikä yritä välttämättä asettaa sitä noihin ikä- tai mihinkään muihinkaan raameihin.” (X3)

Yksilöllisyyden huomioiminen mainittiin osaksi laadukasta varhaiskasvatusta kolmessa haastattelussa. Osassa haastatteluista mainittiin lapsipäiväkirjanpito tai havainnointivihko, johon kirjattiin tärkeitä asioita lapsesta. Näistä pystyi sitten seuraamaan lapsen kehitystä.

6 TULOKSET JA POHDINTA

Millaista on laadukas varhaiskasvatus? Siihen haastateltavien yleisimpänä vastauksena oli kasvatuskumppanuus, yhdeksän kahdestatoista mainitsi siihen liittyvät seikat. Kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät lapselle kahden tärkeän tahon, vanhempien ja varhaiskasvattajien tiedot (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 31). On tärkeää, että yhteisistä käytännöistä sovitaan kodin ja varhaiskasvatuksen välillä, että lapsen kasvatus olisi mahdollisimman yhteneväistä. Laadun arviointi päivähoitossa -projektin kokeilukunnista kerätyn aineiston perusteella henkilökunta piti hyvää yhteistyötä kuuluvaksi laadukkaaseen varhaiskasvatukseen, tärkeimmäksi alueeksi nähtiin juuri vanhempien ja henkilökunnan välinen yhteistyö (Almusa, Halkola, Peltonen & Perälä 1998, 113). Toiseksi yleisimpänä eli puolet haastateltavista mainitsi lapsen kohtaamiseen kuuluvia asioita. Kun aikuisella ja lapsella on tarpeeksi aikaa vuorovaikutukseen, muodostuu arki mukavammaksi (Mikkola & Nivalainen 2010, 23). Lapsen kohtaaminen ja huomioiminen on hyvin tärkeä osa varhaiskasvatusta, ilman sitä se ei voisi toimia laadukkaasti. Tilat osana laadukasta varhaiskasvatusta mainittiin viidessä eri haastattelussa. Fyysiset tilat nähtiin tärkeänä myös Laadunarviointi päivähoitossa -projektissa (Almusa, Halkola, Peltonen & Perälä 1998, 113). Toisaalta joissakin haastatteluisa todettiin, että laadukas varhaiskasvatus voi toteutua puutteellisissakin tiloissa. Turvallisuus mainittiin neljässä eri haastattelussa. Luottamus, henkilökunnan määrä ja ammattitaito mainittiin kolmessa haastattelussa. Kokonaisuuteen liittyvät tekijät varhaiskasvatuksen laadussa mainittiin kahdessa haastattelussa, samoin suunnitelmallisuus ja kiireettömyys sekä toimivaan työyhteisöön liittyvät seikat.

Mitkä seikat vaikuttavat varhaiskasvatuksen laatuun? Toimiva työyhteisö ja henkilökunnan määrä nousi yleisimmäksi vastaukseksi. Molempia mainittiin seitsemässä eri haastattelussa, eli yli puolessa. Aikuisten määrä tai lapsiluku nostettiin joka kunnassa laatuun vaikuttavaksi tekijäksi myös Laadunarviointi päivähoitossa -projektissa, jossa henkilöstö nosti näkökulmia päivähoiton laatuun (Almusa, Halkola, Peltonen & Perälä 1998, 113). Voisikohan nykypäivän tilanne vaikuttaa siihen, että joudutaan säästämään ja sijaisia ei aina ole mahdollista palkata? Ja sitä kautta henkilökunnan määrän tärkeys nousi esiin haastatteluista? Toisaalta voi olla myös niin, että sijaisia ei aina yksinkertaisesti ole saatavilla, jos niiden tar-

ve sattuu yllättäen. Voiko toimivalla työyhteisöllä ja henkilökunnan määrällä olla yhteyksiä? Jos henkilökuntaa puuttuu tai on paljon sijaisia, voi se vaikuttaa työilmapiiriin. Tiloihin liittyvät seikat vastattiin puolella haastatteluista. Motivaatioon liittyvät seikat mainittiin viidessä haastattelussa. Ryhmän koko mainittiin neljässä haastattelussa. Resurssit ja koulutus mainittiin kolmessa haastattelussa. Tutkimuksissa todetaankin kerta toisensa jälkeen, että koulutuksella on vaikutusta varhaiskasvatukseen laatuun (Kalliala 208, 270). Henkilökunnan pysyvyys, yhteiset tavoitteet, kehittäminen ja ajantasaisuus mainittiin kahdessa eri haastattelussa. Henkilökunnan pysyvyydellä on merkitystä laadun kannalta, lapset oppivat tuntemaan heidät paremmin ja myös työ voi todennäköisesti paremmin kehittyä, kun henkilökunta ei jatkuvasti vaihdu.

Laatu nähtiin omassa yksikössä tai ryhmässä hyvänä, puolet vastaajista sanoi sen sanallisesti. Esimerkkinä on alla oleva suora lainaus. Kaikki kuitenkin nimesivät yksiköstään tai ryhmästään laatua edistäviä seikkoja, vaikka eivät suoraan olisikaan maininneet varhaiskasvatukseen olevan laadukasta, niin rivien välistä oli luettavissa laadun toteutuvan hyvin.

”No tällä hetkellä mä koen, että meillä toteutuu hyvin pitkälle laadukasta varhaiskasvatusta.” (X8)

Laatuun vaikuttavia tekijöitä nimettiin omasta yksiköstä. Neljässä eri haastattelussa mainittiin yhteiset tavoitteet ja niihin liittyvät seikat ja lapsen kohtaamiseen liittyvät seikat sekä kiireettömyys. Kolmessa eri haastattelussa mainittiin toimivaan työyhteisöön liittyvät seikat, ammattitaito ja motivaatio työtä kohtaan sekä arjen sujuvuus. Lapsen yksilöllinen huomiointi mainittiin kolmessa haastattelussa. Eräitä puutteita myös mainittiin: henkilöstö voisi olla pysyvämpää, tilojen puutteellisuus, esimerkiksi.

Haastateltavat kokivat, että pystyvät vaikuttamaan omassa yksikössään. Eroja oli kuitenkin siinä, että osa koki vaikutusmahdollisuudet erittäin hyviksi ja osa melko hyviksi. Kysyttäessä mitä asioita haastateltavat voivat tehdä laadukkaan varhaiskasvatukseen hyväksi, nousivat kehittämiseen liittyvät seikat eniten mainituksi, puolet haastateltavista mainitsi ne jollain tavalla. Kolmessa haastattelussa mainittiin toiminnan suunnitteleminen ja kouluttautuminen sekä kasvatuskumppanuuteen

panostaminen. Kahdessa haastattelussa mainittiin oman työn hyvin tekeminen ja aito kiinnostus työtä kohtaan. Sillä, että kokee pystyvänsä vaikuttamaan työhönsä, on varmasti positiivisia seurauksia myös motivaation kannalta. Koulutusmahdollisuuksiin oltiin pääosin hyvin tyytyväisiä ja ne koettiin monipuolisina.

Henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitettiin yhdessä vanhempien kanssa joka yksikössä vähintään kerran vuodessa, useamminkin jos tarpeita ilmenee. Sen sijaan henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman hyödyntämisessä oli jonkun verran eroja. Suunnitelman perusteella koko henkilökunta voi toimia johdonmukaisesti ja lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 32-33). Osa haastateltavista sanoi hoidon perustuvan henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Osassa haastatteluista todettiin, että sitä voisi ehkä vielä enemmän hyödyntää.

”Hyvä päivähoito Seinäjoella” -laatukäsikirja ei ollut kovin tuttu useimmille haastateltaville. Yksi haastateltavista tiesi mikä laatukäsikirja on ja mitä siihen liittyy. Haastatteluissa kolmelle ei laatukäsikirja ollut lainkaan tuttu ja neljälle se ei ollut kovin tuttu. Haastateltavista neljä mainitsi joskus selanneensa tai lukeneensa läpi. Tämä saattanee johtua siitä, että aluejohtajilla ja johtajilla on paremmin tiedossa laatukäsikirjan sisältö ja he sitten tuovat sieltä osia yksiköihin. Yksiköissä voidaan tietää sinänsä laatukirjan sisällöstä, vaikka ei välttämättä osata yhdistää asioita juuri tähän kuuluvaksi. Eräs haastateltavista ehdottikin, että laatukäsikirjan voisi nostaa esiin vaikkapa johtajan taholta (X9). Yksikkökohtaisia laatutavoitteita nimesi seitsemän haastateltavista. Kolme haastateltavista sanoi, että ei osaa nimetä tai ei muista tavoitteita.

Ammattitaustan vaikutusta haastattelun vastauksiin oli vaikea lähteä tasapuolisesti vertailemaan, sillä kolmesta koulutustaustasta oli haastateltavia vain yksi. Suuria eroja ei ollut päiväkodin ja ryhmäperhepäiväkodin välillä siinä kuinka he määrittelevät laadukasta varhaiskasvatusta ja siihen vaikuttavia seikkoja. Usein oli niin, että vastusero oli yhden henkilön verran. Kuitenkin oli joitakin kohtia, joissa vain toinen oli maininnut jonkin seikan, tai ero oli suurempi kuin yksi henkilö. Esimerkiksi henkilökunnan pysyvyys mainittiin kahdessa haastattelussa laatua edistäväksi tekijäksi ja molemmat maininnat olivat ryhmäperhepäivähoidosta. Kehittäminen mainittiin kahden henkilön haastattelussa laatua edistäväksi, jotka molemmat oli-

vat päiväkodista. Kuitenkin kävi ilmi, että näissä haastatteluissa ei ainakaan ollut suurta eroa sillä miten päiväkodin henkilökunta ja ryhmäperhepäiväkodin henkilökunta määrittelevät laadukasta varhaiskasvatusta.

Haastatteluista nousi esiin oleellisia ja tärkeitä asioita varhaiskasvatuksen laadun kannalta. Useimmat asiat olivat sellaisia, jotka tulivat esiin myös teoriasta ja aiemmista tutkimuksista. Hyvä päivähoito Seinäjoella -laatukäsikirja olisi varmaan hyvä käydä läpi jollain tavalla yksiköissä, että se tulisi kaikille tutuksi. Samoin yksikkökohtaisten laatutavoitteiden ja arvojen läpi käyminen on tärkeää, että ne olisivat kaikkien tiedossa. Koulutusmahdollisuuksien monipuolisuus Seinäjoella nousi esiin haastatteluista, se on tärkeä seikka ammatillisuuden ylläpitämisessä, kehittämisessä ja myös motivaation ylläpitämisessä.

Opinnäytetyön tavoitteet saavutettiin ja haastattelu toimi hyvänä aineistonkeruumenetelmänä. Kun mietin millä tavoin muuttaisin opinnäytetyöprosessiani, niin ehkä valikoisin yksiköt tutkimukseeni satunnaisen otoksen kautta. Se lisäisi tutkimuksen luotettavuutta, sillä nyt minulla ei ole tiedossa millä perusteella yksiköt valittiin tutkimukseeni.

Opinnäytetyöni toi vastauksia siihen mitä varhaiskasvatuksen henkilökunta pitää laadukkaana varhaiskasvatuksessa. Olisi mielenkiintoista lähteä laajentamaan tutkimusta ja kartoittaa lisäksi vanhempien ja lasten mielipiteitä laadukkaasta varhaiskasvatuksesta ja sitten vertailla näiden kolmen eri osapuolen näkemyksiä toisiinsa. Tällöin saataisiin parempi kokonaiskuva laadukkaasta varhaiskasvatuksesta. Tauriainen (2000) onkin kirjassaan kartoittanut henkilökunnan, vanhempien ja lasten laatukäsityksiä.

Opinnäytetyön tekemisen aikana tietämykseni varhaiskasvatuksen laadusta lisääntyi ja syventyi. Tutkimuksen tekeminen oli mielenkiintoista, erityisesti haastattelu oli todella antoisaa. Oli mukava tavata varhaiskasvatusalan ammattilaisia. Sain paljon ajattelemisen aihetta haastatteluista, josta on varmasti hyötyä minulle tulevaisuudessa, sillä työ varhaiskasvatuksessa kiinnostaa minua paljon. Ehkä päällimmäisenä tutkimuksesta voisi sanoa, niin kuin Outinen, Holma & Lempienenkin (1994, 13) kirjassaan, että jokainen antaa laadulle oman konkreettisen määritelmänsä siitä, mitä laatu kenenkin mielestä on. Ihmisten käsitykset laadusta

siis vaihtelevat jonkin verran. Tässä tapauksessa, kun on kyse saman alan ihmisistä, on tietysti paljon samaa, mutta myös eroavaisuuksia. Laatukäsitykset ovat lisäksi dynaamisia, jatkuvasti muuttuvia yksilötasolla ja asiantuntijoiden määrittelynäkin (Tauriainen 2000, 203). Olen myös melko varma siitä, että jos haastattelu toistettaisiin samoilla henkilöillä jonkin ajan kuluttua, vastaukset muuttuisivat ainakin jonkin verran.

Haluan kiittää haastateltaviani, ensinnäkin siitä, että sain teidän aikaanne. Ja toiseksi siitä, että oli todella mielenkiintoista ja antoisaa päästä kuulemaan näkemyksiänne laadukkaasta varhaiskasvatuksesta, ne antoivat paljon minulle tärkeitä ajattelun aiheita. Oli myös todella ihana nähdä haastateltavista hehkuvan aito kiinnostus varhaiskasvatuksen työhön. Ja se on lähtökohta, jolle laadukasta varhaiskasvatusta on hyvä lähteä rakentamaan. Silloin ovat lapset hyvissä käsissä. Tähän loppuun sopivat haastateltavan sanat *”Panostus tähän työhön lähtee ihan niinku sydämestä.”*

LÄHTEET

A 16.3.1973/239. Asetus lasten päivähoidosta.

Almusa, L., Halkola, A., Peltonen, T. & Perälä K. 1998. Päivähoidon laatutekijät henkilöstön näkökulmasta. Teoksessa: E. Hujala & S. Parrila-Haapakoski (toim.) Näkökulmia laadun arviointiin varhaiskasvatuksessa. Oulun yliopisto: Varhaiskasvatuskeskus, 113-117.

Colliander, A., Ruoppila, I., Härkönen L-K. 2009. Yksilöllisyys sallittu. Moninaisuus voimaksi työpaikalla. Juva: PS-kustannus.

Erinomainen varhaiskasvatus. Laadunhallinnan välineet. 2005. Vantaa: Edufin.

Foddy, W. 1995. Constructing questions for interviews and questionnaires. Theory and practice in social research. 3. painos. Cambridge: Cambridge University Press.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. 11. painos. Helsinki: Tammi.

Hujala, E., Parrilla, S., Lidberg, P., Nivala, V., Tauriainen, L. & Vartiainen, P. 1999. Laadunhallinta varhaiskasvatuksessa. 2. painos. Oulu: Varhaiskasvatuskeskus.

Hujala, E. & Parrila-Haapakoski, S. 1998. Laadunarvioinnin lähtökohtia varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: E., Hujala & S., Parrila-Haapakoski (toim.) Näkökulmia laadun arviointiin varhaiskasvatuksessa. Oulun yliopisto: Varhaiskasvatuskeskus. 47-57

Hujala, E. Puroila, A-M., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: Edufin.

Hujala, E. 2008. Mikä on varhaiskasvatuksen imago 2000-luvulla? Julkaisussa: Varhaiskasvatus 2000-luvulla? Varhaiskasvatuspalvelut ja henkilöstön osaamisvaatimukset. Helsinki: Opetusalan ammattijärjestö, 6-9.

Hyvä päivähoito Seinäjoella. Laatuksikirja. 2004. 2. versio. [Verkojulkaisu] Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki. [Viitattu: 14.10.2011].

Jalava, U. & Virtanen, P. Laatu, innovaatio ja projekti: Hyvinvointipalvelujen kehittämisen ydinkysymyksiä. Tampere: Kirjayhtymä Oy.

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2007. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

Kalliala, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus.

- Kalliala, M. 2008. Varhaiskasvatuksen uusi suunta? Julkaisussa: Varhaiskasvatus 2000-luvulla? Varhaiskasvatuspalvelut ja henkilöstön osaamisvaatimukset. Helsinki: Opetusalan ammattijärjestö, 19-22.
- Karila, K. 2008. Jääkö ammatillinen osaaminen suomalaisen varhaiskasvatusjärjestelmän toteutumattomaksi unelmaksi? Julkaisussa: Varhaiskasvatus 2000-luvulla? Varhaiskasvatuspalvelut ja henkilöstön osaamisvaatimukset. Helsinki: Opetusalan ammattijärjestö, 10-13.
- Keränen, E., Nissinen, P., Saarnio, T. & Salminen M. Sosiaalialan työn uudet ulottuvuudet. Vantaa: Tammi.
- Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kronqvist, E-L. & Jokimies, J. 2008. Vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvioijina. Tuloksia vaikuta vanhempi selvityksestä. Helsinki: Stakes.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- L 19.1.1973/36. Laki lasten päivähoidosta.
- L 22.9.2000/812. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista.
- L 21.8.1998/628. Perusopetuslaki.
- Laadunhallinta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Valtakunnallinen suositus sosiaali- ja terveydenhuollon laadunhallinnan järjestämisestä ja sisällöstä. 1995. Jyväskylä: Stakes.
- Mattila, K-P. 2008. Arvostava kohtaaminen. Arjessa, auttamistyössä ja työyhteisössä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Meirän vasu: Seinäjoen kaupungin päivähoiton varhaiskasvatussuunnitelma 2007. 2007. [Verkojulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki. [Viitattu: 13.10.2011]. Saatavana: http://www.seinajoki.fi/paivahoito/.meiran_vasu.html/9269.pdf
- Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2010. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. 3. painos. Vantaa: Pedatieto.
- Outinen, M., Holma, T. & Lempinen, K. 1994. Laatu ja asiakas: Laatutyöskentely sosiaali- ja terveysalalla. Juva: WSOY.
- Parrila, S. 2004. Laatu päivähoitoa koskevassa varhaiskasvatustutkimuksessa. Teoksessa: R., Ruokolainen & K., Ailila (toim.) Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaikutusta. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 69-79.
- Phillips, D. 1987. (toim.) Quality in child care: What does research tell us. Washington: NAEYC.

- Ristioja, J. & Tamminen, H. 2010. Työturvallisuus ja työhyvinvointi päivähoitossa. Helsinki: Työturvallisuuskeskus TTK.
- Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010 Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa: J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 9-36.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2009. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa: J., Ruusuvuori & L., Tiittula. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Seinäjoen kaupungin päivähoito. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki. [Viitattu: 24.9.2011]. Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/paivahoito/>
- Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Kirjapaino Westpoint Oy, Kirjayhtymä Oy: Rauma.
- Taskinen, S. 2006. Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arvioiminen. Helsinki: Stakes.
- Tauriainen, L. 2000. Kohti yhteistä laatua: Henkilökunnan, vanhempien ja lasten laatukäsitykset päiväkodin integroidussa erityisryhmässä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Vantaa: Tammi.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2006. Stakes oppaita 56. Saarijärvi: Gummerus.
- Vehkalahti, R. 2007. Kehu lapsi päivässä. Helsinki: Lasten keskus.
- Väisänen, T. 2007. Ryhmis. Ryhmäperhepäivähoito tänään. Helsinki: Tammi.

LIITTEET

LIITE 1: Tutkimuslupapyyntö

TUTKIMUSLUPAPYYNTÖ

Opiskelen Seinäjoen ammattikorkeakoulussa sosionomiksi (AMK). Teen opinnäytetyöni varhaiskasvatuksen laadusta työntekijöiden näkökulmasta. Ohjaava opettajani on Minna Zechner (puh: xxx xxxxxxx, minna.zechner@seamk.fi)

Haen tutkimuslupaa Seinäjoen alueen päiväkotien henkilökunnan haastattelemiseen. Ajatuksena on tehdä yksilöhaastatteluita kuudesta eri päiväkodista, kahta eri koulutuksen omaavaa varhaiskasvattajaa kustakin paikasta. Pysin sopimaan haastatteluaikat henkilökunnan toiveiden mukaan niin, että niistä olisi mahdollisimman vähän häiriötä työnteolle. Käytän haastatteluita ainoastaan tähän opinnäytetyöhön ja käsittelen kaiken materiaalin luottamuksellisesti. Varmistan, että haastateltavien henkilöllisyys ei tule ilmi opinnäytetyöstä.

Työn olisi tarkoitus valmistua marraskuussa ja tämän jälkeen hävitän haastatteluaineiston. Toimitan kopion valmiista työstä varhaiskasvatusjohtajalle Aija-Marita Näsäselle.

Ohessa on myös opinnäytetyösuunnitelma.

Terveisin:

Tiia Aho

xxxxxxx

xxxxxxx

puh: xxxxxxxx

tii.aho@seamk.fi

LIITE 2: Haastattelupyyntö**HAASTATTELUPYYNTÖ**

Olen sosionomiopiskelija (AMK) Seinäjoen ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötäni varhaiskasvatuksen laadusta työntekijöiden näkökulmasta. Opinnäytetyön tutkimusosiossa haastattelen Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen henkilökuntaa kolmesta päiväkodista ja kolmesta ryhmäperhepäiväkodista. Varhaiskasvatuksen johtoryhmä ehdotti minulle yksiköt, joissa voisin nämä haastatteluni toteuttaa.

Jokaisesta yksiköstä tarvitsisin kaksi vapaaehtoista haastateltavaa, eri koulutuksen omaavat henkilöt kustakin paikasta. Haastattelun teen yksilöhaastatteluna yhteisesti sovittuna ajankohtana ja haastateltavan toivomassa paikassa. Haastattelu tapahtuu työaikana niin, että se mahdollisimman vähän häiritsee työntekoa. Varmistan, että haastateltavien henkilöllisyys ei tule ilmi ja käsittelen kaiken aineiston luottamuksellisesti. Haastattelun arvioitu kesto on 0,5-1h. Haastatteluita käytetään opinnäytetyöhöni ja mahdollisesti myös laatukäsikirjaan Seinäjoella.

Opinnäytetyön olisi tarkoitus valmistua marraskuussa ja tämän jälkeen hävitän haastatteluaineiston. Toimitan kopion valmiista työstä varhaiskasvatusjohtajalle Aija-Marita Näsäselle.

Mikäli ehdit uhrata aikaasi osallistumalla haastatteluun, toivon Sinun ottavan yhteyttä joko puhelimitse tai sähköpostilla mahdollisimman pian.

Tiia Aho

tiia.aho@seamk.fi

puh: xxxxxxxxx

Ystävällisin terveisin: Tiia Aho

LIITE 3: Tutkimuslupa

SEINÄJOKI

PÄÄTÖS / varhaiskasvatusjohtaja

Päivämäärä 20.9.2011

Pykälä 243/2011

0/0

Asia	Tutkimuslupa / Aho Tiia Tiia Aho opiskelee sosionomiksi Seinäjoen ammattikorkeakoulussa ja anoo tutkimuslupaa opinnäytetyötään varten. Aiheena on varhaiskasvatuksen laatu työntekijöiden näkökulmasta. Tarkoituksena olisi selvittää, mitkä seikat työntekijöiden mielestä tekevät varhaiskasvatuksesta laadukasta, mitkä seikat tukevat laadukkaan kasvatuksen toteutumista ja mitkä taas puolestaan estävät. Tutkimus toteutettaisiin laadullisena yksilöhaatatteluna, haastatellen kahta eri koulutuksen omaavaa varhaiskasvattajaa xxxxx, xxxxx ja xxxxx päiväkodeista sekä xxxxx, xxxxx ja xxxxx ryhmiksistä. Opinnäytetyössä haastateltavat säilyvät anonyymeina.																
Päätös	Myönnän tutkimusluvan edellyttäen, että tutkija noudattaa vaitiolovelvollisuutta tutkimuksessa saamiensa tietojen suhteen ja että yksi kappale tutkimuksesta luovutetaan sen valmistuttua sivistyskeskukselle.																
Allekirjoitus	Aija-Marita Näsänen, varhaiskasvatusjohtaja, p. 06 416 2151, aija-marita.nasanen@seinajoki.fi																
Oikaisu-vaatimusohje	Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen osoitteella: Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta, Kirkkokatu 6, PL 215, 60101 Seinäjoki, neljäntoista (14) päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen ja se on tekijän allekirjoitettava.																
Julkisesti nähtävänä	Sivistyskeskus 21.9.2011																
Tiedoksianto	<table border="0"> <tr> <td data-bbox="483 1525 1193 1621">Kenelle Tiia Aho, Antti Vuorela, Juhani Rytönen, Kirsi-Maria Oivanen, Tiina Rasku, Tuija Tiitu, Anne Peurasaari</td> <td data-bbox="1193 1525 1565 1621">Päivämäärä 20.9.2011</td> </tr> <tr> <td colspan="2" data-bbox="483 1621 1565 1644">Miten</td> </tr> <tr> <td data-bbox="483 1644 858 1704">[] Lähetetty postitse saantitodistusta vastaan</td> <td data-bbox="858 1644 1193 1704">[] Lähetetty postitse tavallisena kirjeenä</td> <td data-bbox="1193 1644 1565 1704">[] Lähetetty sisäisessä postissa</td> </tr> <tr> <td colspan="2" data-bbox="483 1756 858 1787">[] Luovutettu</td> <td data-bbox="858 1756 1565 1839" style="text-align: right;">Vastaanottajan allekirjoitus</td> </tr> <tr> <td colspan="2" data-bbox="483 1845 858 1877">[x] Lähetetty sähköpostissa</td> <td></td> </tr> <tr> <td colspan="2" data-bbox="483 1957 858 1989">Tarja Siik, toimistos sihteeri</td> <td></td> </tr> </table>	Kenelle Tiia Aho, Antti Vuorela, Juhani Rytönen, Kirsi-Maria Oivanen, Tiina Rasku, Tuija Tiitu, Anne Peurasaari	Päivämäärä 20.9.2011	Miten		[] Lähetetty postitse saantitodistusta vastaan	[] Lähetetty postitse tavallisena kirjeenä	[] Lähetetty sisäisessä postissa	[] Luovutettu		Vastaanottajan allekirjoitus	[x] Lähetetty sähköpostissa			Tarja Siik, toimistos sihteeri		
Kenelle Tiia Aho, Antti Vuorela, Juhani Rytönen, Kirsi-Maria Oivanen, Tiina Rasku, Tuija Tiitu, Anne Peurasaari	Päivämäärä 20.9.2011																
Miten																	
[] Lähetetty postitse saantitodistusta vastaan	[] Lähetetty postitse tavallisena kirjeenä	[] Lähetetty sisäisessä postissa															
[] Luovutettu		Vastaanottajan allekirjoitus															
[x] Lähetetty sähköpostissa																	
Tarja Siik, toimistos sihteeri																	

LIITE 4: Haastattelukysymykset

Taustatiedot:

- Koulutustausta:
- Työuran pituus varhaiskasvatuksessa:
- Ryhmän lasten ikä:

1. Minkälaista on mielestäsi laadukas varhaiskasvatus? Mikä on laadukkaassa varhaiskasvatuksessa tärkeintä?

2. Minkälaiset seikat edistävät varhaiskasvatuksen laatua?

3. Mitkä seikat estävät/vähentävät varhaiskasvatuksen laatua?

4. Millä tavoin mielestäsi laadukas varhaiskasvatus toteutuu yksikössäsi?

5. Mitä sinun asemassasi oleva työntekijä pystyy tekemään laadukkaan varhaiskasvatuksen hyväksi? Millaiseksi koet vaikutusmahdollisuudet?

6. Minkälaiset koulutusmahdollisuudet teillä on? Miten koet koulutustarjonnan?

7. Kuinka usein teillä päivitetään lasten henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa? Millä tavoin hyödynnätte lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa?

8. Kuinka tuttu teille on Seinäjoen päivähoiton laatukäsikirja? Onko teillä yksikkökohtaisia laatutavoitteita? Mitä?

9. Haluaisitko vielä lisätä varhaiskasvatuksen laatu aiheeseen liittyen jotain?